



Beleidsstuk meer- /hoog begaafdheid

Augustus 2016

Inhoud

Inleiding.....	3
1. Begripsomschrijving.....	4
1.1 Definitie.....	4
1.2 Kenmerken	5
2 Aanpak op Saltoschool Reigerlaan.....	6
3. Verbreden en verrijken.....	8
3.1 signaleren	8
3.2 in de praktijk.....	8
4 Compacten en verrijken	10
4.1 signaleren	10
4.2 in de praktijk.....	12
5 Plusklas.....	14
5.1 signaleren	14
5.2 in de praktijk.....	14
6 Versnellen	16
7 Evalueren	17

Inleiding

Bij het ontwikkelen van beleid wordt de missie van de school altijd als uitgangspunt gebruikt, zo ook bij dit beleidsstuk. Saltoschool Reigerlaan ziet als haar missie: het overdragen van kennis, vaardigheden en attitudes aan leerlingen van 4 tot 12 jaar op een zo breed mogelijk gebied.

Op het moment dat het reguliere aanbod onvoldoende mogelijkheden geeft om een leerling nieuwe kennis en vaardigheden aan te bieden, zal de school haar aanbod moeten bijstellen. Dit beleidsstuk is gericht op kinderen waarvoor het reguliere aanbod te weinig uitdaging biedt.

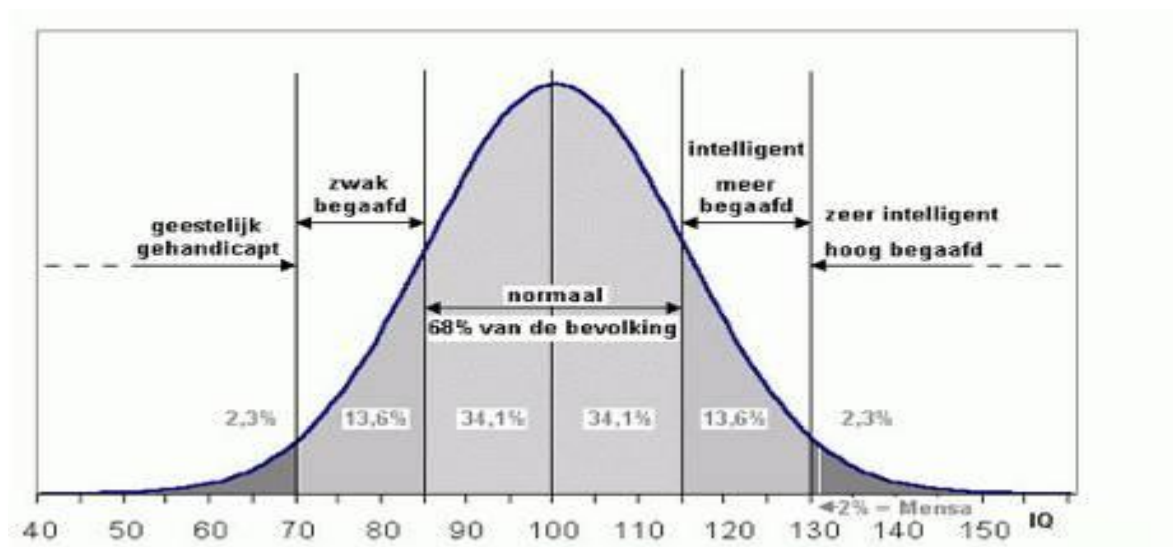
Dit beleidsstuk beschrijft wat we verstaan onder meer/-hoog begaafdheid, hoe het wordt vastgesteld, hoe het onderwijsaanbod wordt aangepast, welke materialen daarbij worden gebruikt en welke rol de leerkracht heeft in het geheel.

Het team van Saltoschool Reigerlaan heeft scholing gevolgd die verzorgd werd door Dr. Tessa Kieboom -directeur van het Centrum voor Begaafdheidsonderzoek Antwerpen-. Haar boek, haar lezingen en de studiedag die ze op Saltoschool Reigerlaan heeft verzorgd hebben bijgedragen aan de totstandkoming van dit stuk.

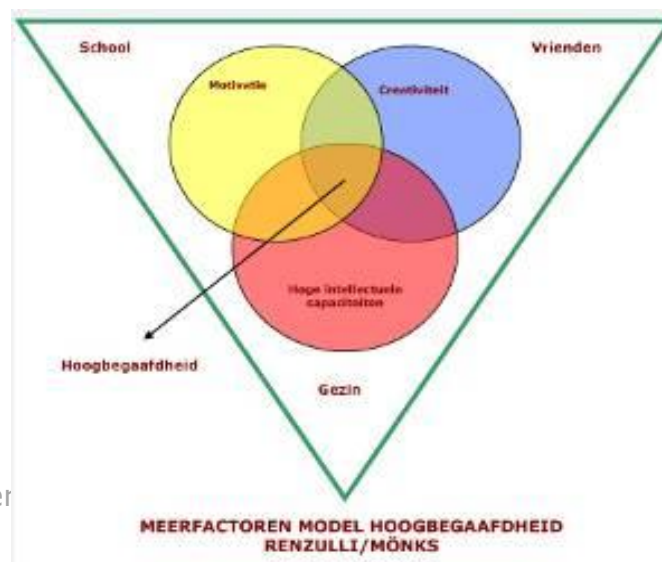
1. Begripsomschrijving

1.1 Definitie

Zoals in de inleiding te lezen was, is dit beleidsstuk gericht op leerlingen waarbij het reguliere onderwijsaanbod niet passend is, omdat het te weinig uitdaging biedt. In onderstaand schema is te zien hoe gemiddeld de verdeling is m.b.t. de cognitieve capaciteiten. Gemiddeld zijn er dus 13,6% kinderen met meerbegaafde capaciteiten (115-130) en 2,3% (130-145) kinderen met hoogbegaafde capaciteiten en 0,1% kinderen met zeer begaafde capaciteiten (>145).



Het begrip (hoog)begaafdheid kent in theorie noch praktijk een vaste omschrijving. Hoogbegaafdheid wordt vaak gelijkgesteld aan een hoog IQ, terwijl een hoog IQ geen garantie is voor uitzonderlijk goede prestaties. Naast een hoog IQ, zijn ook creativiteit en doorzettingsvermogen om ergens in uit te kunnen blinken.



Hoogbegaafdheid is een combinatie van een uitzonderlijke intelligentie, creativiteit en doorzettingsvermogen. Hoogbegaafden zijn op het cognitieve vlak sterk, maar ook andere zaken spelen een belangrijke rol. De term wordt gebruikt om aan te geven dat ze opvallende vermogens of vaardigheden hebben, zowel voor kinderen als voor volwassenen.

1.2 Kenmerken

Er bestaan tal van overzichtslijsten met kenmerken van meer-/hoogbegaafde kinderen, hieronder geven we de kenmerken weer die wij als school het meest opvallend vinden.

- Vroegtijdige taalontwikkeling
- Uitgesproken wiskundig inzicht
- Leer-en nieuwsgierig
- Snel van begrip
- Ongewoon goed ontwikkeld geheugen
- Creatief in oplossingen
- Concentratievermogen
- Kritische houding
- Brede interesses
- Gevoel voor humor
- Observatievermogen

2 Aanpak op Saltoschool Reigerlaan

In het vorig hoofdstuk was te lezen welke kenmerken meer-/hoogbegaafde leerlingen kunnen hebben. Toch blijkt het in de praktijk vaak nog lastig om meer-/hoogbegaafdheid te herkennen.

Goede schoolprestaties (bijvoorbeeld hoge citoscores) zijn een duidelijk signaal zijn dat de schoolse vaardigheden goed zijn verworven. Wat echt niet wil zeggen dat we altijd met een hoog-/meerbegaafde leerling te maken hebben. En andersom geldt dat ook, leerlingen met gemiddelde scores kunnen ook meer-/hoogbegaafd zijn. In dat geval spreken we over onderpresterende meer-/hoogbegaafde leerlingen.

De methodes die op Saltoschool Reigerlaan gebruikt worden voor rekenen begrijpend lezen, technisch lezen en spelling bevatten differentiatiemogelijkheden wat betreft de moeilijkheidsgraad. Indien de herhalings- en verrijkingsmaterialen van de methode gebruikt worden, past het aanbod ongeveer bij leerlingen met een iq tussen de 85 en 115 of een citoscore IV, III of II. Daarmee is er dus voor een groot deel van de leerlingen een goed aanbod, maar voor een kleine groep leerlingen niet.

Er worden drie verschillende aanpakken gehanteerd als het onderwijsaanbod wordt aangepast;

- verbreden & verrijken
 - verkorte instructie
 - zelfstandige verwerking van de basisstof
 - verrijkingsopdrachten, als extra taak
- compacten & verrijken
 - verkorte of geen instructie
 - zelfstandig verwerken van een deel van de basisstof
 - verrijkingsopdrachten i.p.v. deel van de basisstof
- plusklas (Dolfijnengroep)
 - verrijkingsopdrachten buiten de groep (1 dagdeel per week)
 - leerlingen van de plusklas werken de andere dagen met de aanpak van compacten & verrijken

Er worden vier indicatoren gebruikt worden om te bepalen welke leerlingen een aangepast onderwijsaanbod krijgen;

- schoolse prestaties
- intelligentiegegevens
- observaties van de leerkracht (al daar niet met vragenlijst)
- door de input van ouders (al daar niet met vragenlijst)

In de volgende hoofdstukken wordt per aanpak beschreven hoe we de leerlingen signaleren en hoe het er in de praktijk uitziet.

3. Verbreden en verrijken

Er zijn leerlingen die aan een verkorte instructie voldoende hebben, om de reguliere lesstof goed te kunnen maken. Zij houden dan wat tijd over, waarin ze werken met extra verrijkende opdrachten.

3.1 signaleren

3.1.1 Schoolse prestaties

Als een leerling een vlot werktempo heeft en laat zien tijd over te hebben voor meer opdrachten.

3.1.2 Intelligentiegegevens

Om te verbreden en te verrijken wordt geen gebruik gemaakt van intelligentiegegevens.

3.1.3 Observatie leerkracht

De leerkracht signaleert dat een leerling weinig fouten maakt, snel klaar is en gemotiveerd is. De leerling kan in dat geval wat extra uitdagende opdrachten gebruiken.

3.1.4 Input ouders

Soms is het de leerkracht nog niet opgevallen dat een leerling wel wat extra uitdagende opdrachten kan gebruiken. Ouders kunnen het idee hebben dat hun kind baat heeft bij wat meer uitdaging, doordat het kind dat thuis aangeeft of doordat ouders merken dat het kind zich wat verveelt. Indien dat het geval is, kan dat door ouders kenbaar gemaakt worden bij de leerkracht.

3.2 in de praktijk

Rekenen

Het reguliere aanbod van Rekenzeker. Speurwerk kan gemaakt worden als verrijking. Speurwerk is een methode met verrijkende rekenopgaven. De methode is gekoppeld aan de reguliere methode Rekenzeker die op school wordt gebruikt.

Taal

Reguliere aanbod van Taal in beeld. De taalkaarten kunnen gebruikt worden voor de verrijking. De taalkaarten horen bij de methode en bestaan uit verrijkende opdrachten die individueel of in tweetallen gemaakt kunnen worden. Ook kunnen de kinderen met Languagenut werken als verrijking. Saltoschool Reigerlaan heeft

een account bij Languagenut. Kinderen kunnen daar door school aangemeld worden. Kinderen loggen op de computer in onder hun eigen account. Ze kunnen een keuze maken uit 7 verschillende talen. Middels liedjes, spelletjes en puzzels maken zij zich een taal eigen. Het accent ligt op luister en spreekvaardigheid en niet op lees en schrijfvaardigheid.

Spelling

Het reguliere aanbod van Spelling in beeld. Languagenut kan als verrijking worden ingezet.

Begrijpend lezen

De kinderen maken dezelfde tekst van Nieuwsbegrip als rest van de klas. De kinderen mogen de verrijking zelfstandig doorlopen. Nieuwsbegrip XL kan ingezet worden als verrijking.

4 Compacten en verrijken

Er zijn ook leerlingen die niet alle reguliere lesstof hoeven te maken. De reguliere lesstof wordt compact aangeboden en daar komen andere verrijkende opdrachten voor in de plaats. Dat wil dus zeggen dat deze leerlingen een deel van de reguliere stof niet aangeboden krijgen. De verrijkende opdrachten zijn in dit geval geen extraatje, maar hun 'gewone' lesstof. Aan dat werk worden dezelfde eisen gesteld als aan het reguliere werk van de rest van de klas. We hebben binnen het team een aantal afspraken gemaakt m.b.t. het compacten & verrijken;

- leerlingen krijgen minimaal eens per week een instructie van ca. 20 minuten over de verrijkende opgaven;
- er wordt aan de leerlingen verteld wat ze minimaal af moet hebben per week, het werk wordt gepland;
- een leerling maakt wat gemaakt moet worden, de leerling heeft ca. >80% goed;
- er wordt door de leerkracht gelet op verzorging van het handschrift, gebruik potlood & liniaal, schrijven met pen;
- leerlingen kijken zelf hun werk na en verbeteren waar nodig. Ze laten geen fouten zitten;
- de leerkracht controleert minimaal eens per week het werk en geeft daar feedback op.

4.1 signaleren

4.1.1 Schoolse prestaties

Als een leerling de methodegebonden toetsen diverse achtereenvolgende malen foutloos of nagenoeg foutloos maakt en bij de CITO-toetsen diverse achtereenvolgende malen een I of I+score haalt, is dat voor ons een signaal dat de betreffende leerling, meer aan kan dan de reguliere leerstof en wat van de basisstof kan missen.

4.1.2 Intelligentiegegevens

In de groepen 4 en 6 wordt door de orthopedagoog van Salto de NSCCT (Niet Schoolse Cognitieve Capaciteiten Test) afgenomen. Middels dit groepsgewijs onderzoek kan een indicatie gegeven worden van de intelligentie van de leerlingen.

Er wordt gesproken over een meerbegaafd intelligentieniveau als de capaciteit tussen de 115 en de 130 is. Er wordt gesproken over een hoogbegaafd intelligentieniveau als de capaciteit tussen de 130 en 145 ligt. Vanaf een IQ van 145 wordt er gesproken over zeer begaafd.

Om te compacten en verrijken wordt de richtlijn van een iq van ca. >130 aangehouden.

4.1.3 Observatie leerkracht

De leerkracht signaleert dat een leerling weinig fouten maakt, snel klaar is en gemotiveerd is. Tijdens de groepsbespreking tussen intern begeleider en groepsleerkracht komt iedere leerling ter sprake, zo ook de leerling waarbij het leerstofaanbod mogelijk aangepast moet worden. De intern begeleider zal de leerling observeren en met hem in gesprek gaan indien nodig.

Er bestaat een groep leerlingen met een meer-/hoogbegaafd intelligentieniveau, die qua prestaties niet opvallen. De zogeheten onderpresteerders. Er kan gekeken worden naar de kenmerken van een meer-/hoogbegaafde leerling zoals beschreven in hoofdstuk 1. De school kan gebruik maken van de quickscan van hoogbegaafdheid in zicht. Deze bestaat uit een vragenlijst voor de leerkracht en een vragenlijst voor de ouders. Middels de quickscan kan inzichtelijk hoe hoog het kind scoort op begaafdheidskenmerken.

Indien gewenst kunnen ook aanvullende lijsten door de leerling ingevuld worden m.b.t. leervoorkeuren (meervoudige intelligentie van Gardner), denkprofielen (van Sternberg) en expressiestijlen (uitdrukkingen van Runzulli).

4.1.4 Input ouders

Als de school verwacht dat het reguliere onderwijsaanbod onvoldoende uitdaging biedt, worden ouders daarvan op de hoogte gesteld tijdens het rapportgesprek. Afhankelijk van de hoeveelheid aanpassingen wordt er ook een gesprek gepland buiten de rapportgesprekken om, al daar niet met de intern begeleider erbij.

Het is ook mogelijk dat een leerling op school niet wordt herkend als meer-/hoogbegaafde leerling, maar wel door ouders. Ouders kunnen met de leerkracht en intern begeleider in gesprek gaan om de kenmerken die zij bij hun kind zien te delen. De intern begeleider kan de leerling observeren en met de leerling in gesprek gaan. Hierbij kan gebruik gemaakt van de quickscan van hoogbegaafdheid in zicht. Ouders en leerkracht vullen de vragenlijst in, die door de ib-er worden verwerkt.

School en ouders bekijken samen welke vervolgstappen worden gezet. In sommige gevallen kan diagnostisch onderzoek uitkomst bieden.

4.2 in de praktijk

Rekenen

Het reguliere aanbod van Rekenzeker wordt compact aangeboden. Gemiddeld wordt 50% van de lesstof geschraapt. Daardoor in de plaats komen de opdrachten van Speurwerk. Speurwerk is een methode met verrijkende rekenopgaven. De methode is gekoppeld aan de reguliere methode Rekenzeker die op school wordt gebruikt. De opdrachten van Speurwerk zijn verplicht werk voor de kinderen van het compact en verrijken.

Als het verplichte deel af is, kan er extra verrijkt worden met Kien, rekenmeesters en smartgames. Kien rekenen biedt verdieping en loopt daardoor niet vooruit op de lesstof. Ze doen een groot beroep op de rekenvaardigheid, het logisch denken en het ruimtelijk inzicht van de leerlingen. Eén centrale vraag geeft samenhang. De leerlingen werken in stapjes aan de centrale vraag via diverse rekenactiviteiten, waaronder basisvaardigheden, grafieken, meten en meetkunde.

Taal

Aan de hand het routeboekje van het SLO wordt een deel van de reguliere lesstof van Taal in beeld geschraapt en komt daar Pluswerk taal voor in de plaats. Het SLO is een nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling, zij hebben een routeboekje ontwikkeld voor taal en rekenen. In het routeboekje kan een kind per blok, per les zien welke opgaven hij moet maken en welke instructie hij moet volgen. Er is ook aangegeven wat er geschraapt wordt. Het routeboekje is zo samengesteld dat de leerlingen wél de instructie en verwerking van een nieuw onderwerp maken, maar geen herhaling krijgen. Pluswerk taal is een methode met gevarieerde verrijkende taalopdrachten. Er wordt ook een beroep gedaan op het begrijpend lezen.

Als het verplichte deel af is, kan er extra verrijkt worden met languagenut. Saltoschool Reigerlaan heeft een account bij Languagenut. Kinderen kunnen daar door school aangemeld worden. Kinderen loggen op de computer in onder hun eigen account. Ze kunnen een keuze maken uit 7 verschillende talen. Middels liedjes, spelletjes en puzzels maken zij zich een taal eigen. Het accent ligt op luister en spreekvaardigheid en niet op lees en schrijfvaardigheid.

Spelling

Indien het signaaldictee van het nieuwe blok van Spelling in beeld goed is gemaakt (<2 fout) kan hoeft de leerling niet met het reguliere aanbod mee te doen. Er wordt gewerkt met de digitale leerschool. De digitale leerschool biedt 3 modules die leerlingen geheel zelfstandig digitaal kunnen doorlopen. Er kan gekozen worden uit Engels, wiskunde en scheikunde. Tijdens de spellingtijd wordt er aan de module Engels gewerkt. Per week worden per leerling opdrachten klaargezet die ze moeten maken. Bij alle opdrachten kunnen de leerlingen er voor kiezen ondersteunde instructiefilmpjes te gebruiken. De leerkracht kan zowel het product als het proces van de leerlingen volgen.

Indien er bij het signaaldictee >2 fouten worden gemaakt, moet de leerling de regulier lesstof wel maken. Vaak is het mogelijk dat de leerling het in eigen tempo doorloopt. De tijd die overblijft kan gebruikt worden door de digitale leerschool.

Begrijpend lezen

Bij begrijpend lezen wordt gebruik gemaakt van een tekst van Nieuwsbegrip op een hoger niveau. Het onderwerp van de tekst is hetzelfde als bij de rest van de klas, de tekst en vragen zijn echter moeilijker en meer gecompliceerd.

5 Plusklas

Voor een deel van de leerlingen is het compacten en verrijken van de lesstof niet voldoende om genoeg tot leren te komen. Voor deze leerlingen bestaat de mogelijkheid om ook nog in de Dolfijnengroep te komen.

In de Dolfijnengroep zitten leerlingen van de groepen 3 tot en met 5 elke dinsdagmiddag bij elkaar en van de groepen 6 tot en met 8 elke dinsdagochtend. De vakken techniek en burgerschapszin kunnen door beide groepen gevolgd worden. Voor de leerlingen van de bovenbouw is er ook een aanbod voor taal en rekenen. Bij alle vakken staat het persoonlijke leerdoel van de leerling centraal.

In het schooljaar 2015-2016 is een pilot geweest met een 'parttime plusklas' voor de bovenbouw. De evaluatie was dusdanig positief, dat de Dolfijnengroep voortgezet gaat worden. Schooljaar 2016-2017 start de pilot van de Dolfijnengroep voor de leerlingen van de groepen 3,4 en 5. In dit schooljaar wordt ook de pilot gestart voor een Dolfijnenhoek voor de leerlingen van de groepen 1 en 2.

5.1 signaleren

De signalering komt veelal overeen met de signalering van de aanpak compacten en verrijken. Er is al vastgesteld dat de leerling ofwel structureel I+ scoort bij CITO ofwel een IQ heeft van 130 of hoger. Indien school of ouders het vermoeden hebben dat de leerling baat heeft bij nóg meer uitdaging, gaan zij hierover het gesprek met elkaar aan. De quickscan van hoogbegaafdheid in zicht kan soms helpend zijn. Ook de aanvullende vragenlijsten leervoorkeuren (meervoudige intelligentie van Gardner), denkprofielen (van Sternberg) en expressiestijlen (uitdrukkingen van Runzulli) helpend zijn.

5.2 in de praktijk

Alle leerlingen van de Dolfijnengroep hebben een of meerdere persoonlijke leerdoelen opgesteld. Gedurende het dagdeel komt het persoonlijke leerdoel van de leerlingen geregeld terug. Voor iedere vakantie reflecteren de leerlingen op hun persoonlijke leerdoel.

Burgerschap

Burgerschapszin staat bij veel mensen beter bekend als maatschappijleer. Allerlei maatschappelijke onderwerpen komen aan bod. Denk daarbij aan thema's als straffen, geluk, vriendschap en rijkdom. Momenteel wordt er middels filosoferen inhoud gegeven aan burgerschapszin.

Bij kinderfilosofie vallen alle regels weg en ontstaat er een open gesprek, er is geen goed of fout. Er is niks om op terug te vallen, behalve een gezond stel hersenen en een eigen mening. Dat gegeven maakt het voor de leerlingen ook makkelijker om vrij te denken, waardoor ze denkvaardigheden ontwikkelen en een eigen zienswijze tot uiting komt. Daarnaast versterkt de leerling de vaardigheid om de eigen gedachten te structureren, om stellingen te beargumenteren en wordt er geleerd om denken bewust in te zetten als dat nodig is.

Techniek

De Pittige Plus Torens is een lesconcept met verrijkingsstof voor meer- en hoogbegaafde leerlingen op de basisschool. Leerlingen werken in tweetallen aan een opdracht. Er is keuze uit; rode pepers (open opdrachten), groene pepers (gesloten opdrachten) en gele pepers (creatieve opdrachten waarmee de groene en rode pepers mee gepresenteerd kunnen worden).

De bovenbouw groep doet mee met Firt Lego Leage. In de periode dat FFL is, komt dat in plaats van techniek en burgerschapszin.

Bij FLL wordt een robot gebouwd van lego en deze wordt geprogrammeerd. Tijdens de wedstrijd, moet de robot een aantal opdrachten uitvoeren op een speelveld. De kinderen gaan de robot zo bouwen en zo programmeren dat de opdrachten zo goed en snel mogelijk uitgevoerd kunnen worden om zoveel mogelijk punten te behalen tijdens de wedstrijd.

Rekenen

De leerlingen van de bovenbouw werken met de methode Kien rekenen. Kien doet een groot beroep op de rekenvaardigheid, het logisch denken en het ruimtelijk inzicht van de leerlingen. Bovendien kunnen de leerlingen er helemaal zelfstandig mee aan de slag. De leerlingen kunnen indien nodig het tipboek raadplegen. Kinderen kunnen in hun eigen klas verder werken met de Kienopdrachten.

Taal

Er wordt in de bovenbouwgroep gewerkt met De Werkstuk-Wijzer. De Werkstuk-Wijzer is bedoeld voor meer-/en hoogbegaafde leerlingen vanaf groep 6. Vanuit een onderzoeksvraag gaan de leerlingen aan de slag. Er wordt een woordveld gemaakt, alle woorden worden uiteindelijk geclusterd in vier thema's. Per thema worden er subvragen opgesteld, waarna de kinderen hun theoretische verdieping starten. Het ordenen van de informatie is daarbij de belangrijkste vaardigheid. De leerlingen werken in tweetallen aan hun werkstuk.

6 Versnellen

Het komt vaker voor dat een leerling doubleert dan dat het een groep overslaat. Dat komt omdat een leerling zelden op alle fronten een jaar voorsprong heeft. Een leerling is vaak beter in staat aan de verschillende executieve functies te werken indien hij / zij in het leerjaar zit, waar hij /zij volgens zijn / haar leeftijd thuishoort. Voorbeelden van executieve functies zijn; emotieregulatie, volgehouden van aandacht, plannen en organiseren.

Bovendien is het een interventie die ook op langere termijn ook consequenties heeft, zo gaat een leerling bijvoorbeeld een jaar eerder naar het voortgezet onderwijs.

Toch is het ook een optie een leerling een groep over te laten slaan. Dit gebeurt in nauw overleg tussen ouders, leerkracht en intern begeleider. De directie van Saltoschool Reigerlaan neemt uiteindelijk het besluit. Voorafgaand aan zo'n besluit zijn diverse gesprekken gevoerd, observaties uitgevoerd en testen gedaan.

Versnellen is slechts een tijdelijke oplossing. Naast het versnellen zal een goed verbredingsprogramma in de klas nodig zijn om voor een blijvend passend aanbod te zorgen.

7 Evalueren

Op Saltoschool Reigerlaan vindt er driemaal per jaar een groepsbespreking vindt tussen leerkracht en intern begeleider. Tijdens dat gesprek wordt nagegaan hoe het met een leerling gaat, wat het effect is van de ingezette interventies en of er bijzonderheden zijn. Er wordt onder anderen stilgestaan bij de leerlingen die een aanbod verdiepen & verrijken of compacten & verrijken hebben.

Tweemaal per jaar maken de alle leerlingen op Saltoschool Reigerlaan verschillende citotoetsen. De resultaten van de toetsen worden door de leerkracht en intern begeleider geanalyseerd en besproken.

Indien de groepsbespreking of de resultaten van de citotoetsen aanleiding geeft om het aanbod bij te stellen, zal dit door de leerkracht met de ouders en de leerling worden gecommuniceerd.

Op het rapport van de leerlingen worden de vorderingen bevindingen beschreven van al het aanbod in de klas, ook als dat aanbod is aangepast. Voor de leerlingen van de Dolfijnengroep is er een extra bijlage bij het rapport. In de bijlage staat beschreven aan welk persoonlijk leerdoel zij hebben gewerkt, welk aanbod zij precies hebben gehad per vakgebied en hoe de ontwikkeling van de leerling is geweest.

Uiteraard is er voor zowel ouders als school op elk moment van het jaar de mogelijkheid met elkaar in gesprek indien daar aanleiding voor is.